

TÁRLAT

„Őrzők, vigyázzatok a strázsán!”

Ádám Gyula csíkszeredai fotóművész hagyományőrző fényképei¹

Ádám Gyula 1961. november 28-án született Csíkkarcfalván. Mindig büszke volt szülőfalujára, ugyanis Bartók Béla annak idején, székelyföldi népzene gyűjtő útja során kétszer is itt ütötte fel főhadiszállását. Gyermekként végigjárta házról-házra az egész falut, hogy megtudakolja: vajon melyik portán lakhatott Bartók Béla bácsi, de sajnos választ nem kapott. Már kisgyermekként minden vágya az volt, hogy grafikus lehessen. Marosvásárhelyen a Képzőművészeti Gimnáziumban érettségizett. A Kolozsvári Képzőművészeti Főiskolára azonban nem vették fel. Többször nem is próbálkozott. Úgy vélte, Marosvásárhelyen olyan mesterségbeli tudást kapott festészetből, grafikából, fotózásból, amit egyetlen főiskola sem adhatott volna. Nyolc évig mint topográfus bányában dolgozott, Balánbányán. Itt megismerkedett csángó emberekkel, akik közül sokan itt keresték a kenyerüket.

„Többel össze is barátkoztunk, előttünk bátrabban használhatták a maguk sajátos nyelvét, haza is meghívtak magukhoz s mi egyre nagyobb kíváncsisággal mentünk. S nem csak a szájunkat tátni, hanem menteni a csángó kultúrát. Hallottunk egy Domokos Pál Péter beszédet arról, hogy aki csak teheti, menjen át a hegyeken még az utolsó órában, és gyűjtse be, ami még létezik, mert holnap már nem lesz mit. Tetszett ez a mentésre való felszólítás”² – így vall a kezdetekről.

Ádám Gyula azokban az időkben kezdett járni a moldvai magyarokhoz, amikor nem voltak divatban a csángók. Ez volt ám az igazi néprajzi iskola! Barabás Zsolt barátjával 1983-ban látogatott el először csángóföldre. Rendkívül archaikus, különleges múltbeli világgal ismerkedtek meg. Az itt készített fotókkal tiltakoztak a rendszer ellen. Izgalmas volt ez az 1983 és 1989 közötti időszak: sokszor bujkálniuk kellett, az elkészített felvételeket pedig sokáig titokban tartatták, elrejtették. Nem magukat féltették elsősorban, hanem megszeretett csángó ismerőseiket. Rájöttek arra, hogy a fényképezőgép olyan eszköz, amelynek segítségével egy ismeretlen világot fedezhetnek fel és örökíthetnek meg a jövő számára hitelesen. Ez a hét esztendő megtanította őket sok mindenre: fegyelemre, szigorúságra, mértéktartásra, odafigyelésre. Kezdetleges gépekkel, gyenge fényérzékenységű, olcsó nyersanyaggal, világítás nélkül kellett dolgozniuk és gyorsan. Mentették, ami még menthető.

A budapesti kiállításon bemutatott 25 fotó az 1984–2010 közötti időszakból való válogatás. A tárlatot *Katkó Tamás* fotóművész rendezte igényesen. Ádám Gyula nem szereti címekkel ellátni fotóit, ezeket a többnyire találó elnevezéséket legtöbbször mások adják. Szerinte egy a fontos: hol készült és mikor.

Miről szólnak ezek a részben fekete-fehér, részben színes alkotások? A csiki, a gyimesi, a moldvai magyarok mindennapi küzdelmeiről: születésről, életről, dologidőről, egy kis pihenő időről, halálról.

Mi sugárzik ezekről a fényképekről? Ádám Gyula nagyon szereti ezeket az embereket. És ők is viszont szeretik és befogadták őt. Szinte családtagnak tekintik. Nem bizalmatlanok, őszintén tárulkoznak ki előtte. Igen, mutasd meg, hogy mi így élünk, így sírunk, így nevetünk, így dolgozunk, így muzsikálunk, így siratunk és így imádkozunk. Vidd el hírünket a nagyvilágba.

Ismerkedjünk meg néhányval!

Csillagszemű 2003. Gyimesközéplok. Gyönyörűséges csángó kislány kenyeret majszolna. Kezében tartja a jóízű, már megkóstolt szeletet. Talán még le sem nyelte a falatot. Bársonybőrű arcoeskáján néhány morzsa repdes. Illemtudóan, csillogó szemmel néz a fotográfusra. Igazi, mesebeli királykisasszony. Vajon merre repítette a sors ebben a világtengerben? (Címlapon)

¹ Ádám Gyula csíkszeredai fotóművész kiállítását Budapesten, a HÁLÓ Kolta Galériájában láthatták az érdeklődők 2011. november 10. és december 16. között. A tárlatot *Haris László* fotóművész nyitotta meg.

² *Ádám Gyula: „Arcpoétika”, Csíkszereda, 2006. 10.*

Ádám Gyulának szinte minden elkészült fotó szereplőjéről van egy kis története.

Aranymise 1988. Gyimesfelsőlok. József és Elza frissen vasalt ünnepelőben tanúságot tesznek a templomban, Isten színe előtt eddigi életútjukról, egymás iránti hűségükről és hitükről. A férfi kezében kereszt, feleségében szentképcske. József fiatal korában együtt raboskodott Márton Áron püspök úrral. Bányában dolgoztak. Egy napon együtt szálltak be a liftaknába. Márton Áron megkérdezte Józsefet: – Hány perc alatt érünk le a bánya mélyére? – Tíz Miatyánk és három Üdvözlégy – volt a felelet. A püspök úr elszégyellte magát, hogy ez az egyszerű parasztember mennyivel szebben határozta meg az idő fogalmát, mint ő.

Ádám Gyula legszeretettebb faluja, ahova szinte minden évben visszajár: a Moldvában lévő Külsőrekecsin. Nem véletlen, hiszen ez a legarchaikusabb moldvai csángó falu. Itt készült legkedvesebb fotója.

Vironka 1984. Külsőrekecsin. Kendős gyereklány nem kerékpáron, hanem a szekérhátsó rúdján utazik, s kapaszkodik a szekérszékébe, le ne essen. Nem könnyű az utas útja, de ő észreveszi, hogy fotózzák és mint egy kis filmesillag mosolyog fotográfusára. Egy pillanatra elfelejti nehéz kis életét, egy pillanatra kicsit boldog. Valaki észrevette. Hol és hogyan élhet ma?

Ádám Gyula, mint egy vándorfotós hajthatatlanul járja a csíki, a gyimesi, a moldvai falvakat, csak ilyenkor boldog. E nélkül már nem tudna élni. Megszállott mesterember. Nem akar mást, mint hiteles képeket készíteni és sokáig menteni, ami még menthető!

Aranymise

Vironka

„Minden táj egy lelkiállapot”

Fülöp Lajos kiállítása Balatonfűzfőn

Több mint ötvenéves festői munkássága egy állandó megújulásra képes világot tár elénk. Nem véletlen talán az sem, hogy a pápai tanítóképzőben A. Tóth Sándor, Cziráki Lajos életre szóló útmutatásai, ennek is elsősorban morális vetületei oly sokat jelentenek számára. A pécsi Tanárképző Főiskolán Kelle Sándor növendéke volt, majd később konzultációra járt Székesfehérvárra Ballagó Imréhez és M. Tóth Istvánhoz, valamint Balatonfűzfőn Vágfalvi Ottóhoz. Kiállítását szemlélve megállapíthatjuk, hogy különböző stílusok hatják át ugyan munkásságát, de az mindig emberléptékű, sokszor intim.

Műveivel találkozhatunk a felsőörsi templom oldalkápolnájában (Batthyány-Strattmann László), a papkeszi templomban Szent Imre, az ajkai csingervölgyi kápolnában pedig IV. Károly képe látható, de egyik sem kifejezetten portré, építészeti elemekkel bővülnek ki.

Fülöp Lajos technikai eszköztárára egyaránt jellemző az olaj és az akvarell technika. Balatonfűzfőn, a Művelődési Központban állította ki olajképeit és akvarelljeit. Ezt az illékony, a pillanat megragadására oly alkalmas technikát műveli magas színvonalon. Tájélményekből született képei az életigenlést, a természet és a vele egységet alkotó ember szeretetét sugározzák. Ez az intellektuális töltés tetten érhető alkotásain akkor is, ha pusztán a valóság poétikus megragadására törekszik, azaz nincs különösebb célja, mint az impresszionistáknak, azaz gyönyörködtetni. Fülöp művészi világában a jelképerő motívumok, a tényleges és virtuális tér egyidejű megjelenítése, a tárgyszerű valóság elvonatkoztatása is megtalálható. Sajátos képi motívum és jelrendszerét bensőséges lírai hangvétellel és a színek biztos használatával, olykor azok erős redukálásával éri el. A forrón izzó meleg és a taszító hideg színeknek a kontrasztja egy képen belül drámai erővel hat.

Művészetének fő ihletője a Balaton, s általában a vízparti tájak. De szerepelnek Európában tett utazásának élményei nyomán született alkotásai is. A Balaton iránti mélyebb kötődése életének almádi éveitől fejlődött ki. Itt találkozott a téma a technikával, vízparti táj az akvarelllel. Fülöp Lajos a lényével, a habitusával, mindennapi életmenetével eggyé vált, feloldódott e milióban. Maga a művész így vall a munkájáról: *„A festés számomra a sokarcú, csodálatos világ megismerését és birtokbavételét jelenti; megragadni az elszűnő látványt, valamit megérteni, valamit elragadni a végtelenből, és azt valamilyen módon átadni másoknak.”* Idézzük tovább gondolatait: *„Nekem sokkal nagyobb élményt jelent egy tájkompozíció. Minden táj egy lelkiállapot, mondták a nagy elődök, s ebben sok igazság van. Én kifejezetten a természetben élek, rengeteget utazom, kirándulok, korábban szőlőt műveltem, mostanában kertészkedem.”*

Ismerjük Egry József példáját, aki a balatoni atmoszférát a leheletkönnyű pasztelltechnikával és akvarelllel egyesítve tolmácsolta. A vízfestés, az akvarell a pillanatot, annak hangulatát, a valóság szivárványarcát tükrözi vissza. Ezért van talán az, hogy festőjét leginkább a természet, a folyton változó táji világ ragadja meg. A leheletfinom árnyalatok, az egymásba átsimuló színhangulatok, egy-egy tárgy, egy-egy sors hétköznapi villanásai. Fülöp Lajos is megérezte, hogy az olajfesték nem igazán alkalmas a víz-levegő-fény kifejezésére. Rajztanári gyakorlata segítette e tapasztalataihoz. A kísérletezés és felfedezés – ezek a modern életre és modern művészeti szellemre jellemző ismérvek avatják Fülöp Lajost jelentős művésszé. A tárlat 2011. november 18-ig volt látogatható a balatonfűzfői Művelődési Központban. (Képek a hátsó borítón.)

Matyikó Sebestyén József